

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Om Videnskabeligheds Forhold til Erfaring og sund Menneske-Forstand

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 16. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1817_306_3-txt-shoot-idm100.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Det er noksom bekendt, at da man i Slutningen af det syttende og Begyndelsen af det attende Aarhundrede, efter lang Tids Forløb igien begyndte at tale om en *virkelig* (reel) Philosophie, der skulde være mere end en *Tænkekunst*, (Logik) fandtes der mange som paastode, at Erfaring og sund Menneske-Forstand vare de eneste Viisdoms-Kilder hvoraf man kunde og skulde øse sin Vidskab. I Tydskland bandt man vel enstund denne Tunge med Wolfiske Syllogismer, men i Engelland og Frankerig blev den ved at føre Ordet, som især en Newton og Loke gave en Vægt, for hvilken de Wolfiske *Syetraade* nødvendig maatte briste saasart de skulde *bære* den. Følgen blev da ogsaa, at, omtrent fra den Achenske Fred af, blev det selv i Tydskland almindeligt at henføre Alt til Erfaring og 17sund Menneske-Forstand, og lade Alt falde eller fare, som syndes ei dermed at kunne rime sig. Saaledes gik det hen omtrent *een Menneske-Alder*, - som det synes al menneskelig Menings afmaalte Regjeringstid - men nu opstod *Kant*, og i den følgende Menneske-Alder gjaldt som man veed, Erfaring og sund Menneske-Forstand lidt eller intet i de philosophiske Skoler, hvor Categorierne, den rene Jeghed (aandelig Egoisme) og den intellectuelle Anskuelse myntede philosophiske Skuepenge, eller vel snarere videnskabelige Banco-Sedler, hvis Cours steeg og faldt med Udstæderens personlige *Credit*, med den blinde Troe paa hans Valuta i Banqven annammet, noget den kiærnefulde Schveitser meget rigtig betegnede ved en fiin Banqverot Forstanden spillede. Vel vedblev der, saavel i Vesten som og i Norden, hvor Philosophien aldrig hidtil har kunnet trives ret, et talrigt *Partie*, som med Munden holdt sig til Erfaring og sund Menneske-Forstand, men det var kun et *Oppositions-Partie*, hvis hele Styrke og Viisdom bestod i at *nægte*, en Ting der er saa let og ubetydeligt et Mundsvair, at Barnet endog længe siger *nei før end jeg*, og kan, mens det endnu stammer, sige nei til al Verdens Viisdom. Man skal, naar man vil betænke sig, 18finde at dette er ingen Snak, men bogstavelig Sandhed, man vil finde, at hvad man kaldte Oplysning og filosofisk Aand, Fornuftighed og Selvtænkning, *udenfor* de philosophiske Skoler, yttrede sig almindelig kun i *Nægtelser*, saasom: Nægtelse af en overnaturlig Aabenbarings Nødvendighed, Virkelighed og Mulighed, Nægtelse af Himmels og Helvedes, og tit af Gud, Nægtelse af Vexelvirkning mellem Aand og Legeme, af Menneskets Fald og af Historiens Vidnesbyrd, og man brugde derfor ogsaa Udtrykket: *fordomsfrie* omtrent som eenstydigt med *oplyst*, filosofisk og selvtænkende. Spurgde man derimod de oplyste Selvtænkere: hvad er da Mennesket? hveden er han kommen og hvor skal han hen? hvorledes skal man forstaae hans underlige Vilkaar: den indvortes og udvortes Strid hvori han staaer, det Misforhold mellem Ønske og Evne, den Overflyvning af sig selv man ikke kan nægte, samt Historiens Tale om hans afgjorte Hang og Trang til Samfund med det Usynlige, dens Fortælling om dets Aabenbarelse paa Jorden og de vidunderlige Begivenheder der synes at bevise den, og i al Fald bevise at Troen derpaa gav overnaturlige Kræfter - *Kræf ter*, som jo dog ikke kan komme af Intet? Naar man spurgde saaledes, hvad Svar fik man da? blev ikke Svaret, at hvad Hi19storiens angik, da vidste man den var *ikke* at troe, hvad man talde om de dybe Længsler, var kun Sværmerie, den høie Flugt, som man jo rigtig nok fandt i Poesien, var kun Indbildnings-Kraftens Værk, Mennesket var nu engang til med sine Evner og Svagheder, Dyder og Laster, Viisdom og Daarskab, og at ville begribe hvorfor han netop var saadan, hvorfra han var kommet, og hvor han skulde hen, var kun omsonst at ville bryde sit Hoved med Umuligheder, og bortødsle den kostbare Tid, der skulde anvendes til nyttig Bestilling, Pligtens Opfyldelse og Medmenneskers Oplysning; forresten var det ganske rimeligt at vi var kommet af ingen Ting og blev til ingen Ting, eller kom op i Maanen naar vi vare færdige her. Hvilket Menneske har med stille Opmærksomhed hørt, med rolig Alvor overveiet et saadant Svar, uden at spørge sig selv: *er det et Svar?* er du nu blevet klogere paa dig selv? kan du nu rolig gaae til din Bestilling og din *Død?* veed du nu hvad *din Bestilling* er, hvad Livet og Døden er? er *denne* Frihed for Fordomme ikke den grueligste *Tomhed*: Nægtelse af Alt hvad Fædrene troede kunde oplyse Mennesket om hans Vilkaar og Maal, og ingen, slet ingen Erstatning, ingen Oplysning, men en dyrisk feig Tilfredshed med at æde og drikke, handle og vandle i aandeligt Mørke, og det skal kaldes Oplysning, det skal lovsynges som et Værk af den modne Fornuft, som en Virkning af det Underværk hvorved Menneskets Øine oplodes, saa de bleve som Gud! Den Oplysning skal ogsaa du befordre, har alt begyndt derpaa, begyndt paa at nedbryde hos Folket den Troe der skiænker dem Lys og Fred, for at føre dem, om muligt, hid, hvor du selv sidder i Mørke!